

Osnovna šola Josipa Vandota Kranjska Gora

Koroška ulica 12, 4280 Kranjska Gora
tel.št.: 041588 48 50, fax: 041588 48 51

39. FESTIVAL TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA

Preganjanje Pehltre babe

Turistična naloga

Avtorji:

9. razred: Vid Bučar, Luka Dolhar, Lucija Grilc, Tara Hadžalić, Pika Hojnik, Maja Hrovat, Martin Kopavnik, Marko Peternel, Neja Pregelj, Jan Pušenjak, Maša Zupan

8. razred: Nikola Bratić, Ana Tija Erlah, Sara Kosić, Nika Osvald

7. razred: Lenart Grilc

Mentorice:

Petra Berčič Oman, Marta Mertelj, Ana Marija Podboršek

Kranjska Gora, šolsko leto 2024/2025

POVZETEK

ŠOLA: OSNOVNA ŠOLA JOSIPA VANDOTA, Koroška ulica 12, 4280 Kranjska Gora

Tel.: 04-5884-850 Fax: 04-5884-851 E-pošta: osjvkg.tajnistvo@siol.net

NASLOV TURISTIČNE NALOGE: **PREGANJANJE PEHTRE BABE**

Avtorji:

9. razred: Vid Bučar, Luka Dolhar, Lucija Grilc, Tara Hadžalić, Pika Hojnik, Maja Hrovat, Martin Kopavnik, Marko Peternel, Neja Pregelj, Jan Pušenjak, Maša Zupan

8. razred: Nikola Bratić, Ana Tija Erlih, Sara Kosić, Nika Osvald

7. razred: Lenart Grilc

Mentorice:

Petra Berčič Oman, prof. geografije in zgodovine

Marta Mertelj, prof. likovne umetnosti

Ana Marija Podboršek, prof. matematike

Kranjska Gora ni znana le po športnih aktivnostih ampak tudi po bogati kulturni dediščini, ki jo je treba varovati in predati prihodnjim generacijam. Tega se v vaseh v Zgornjesavski dolini zavedamo, kar dokazujejo mnoge prireditve, kot je npr. Vaški dan v Ratečah. Nam pa je uspelo najti star običaj, ki je v Podkorenu potekal do leta 1989, potem pa zamrl. Na predvečer svetih treh kraljev je vsako leto Podkoren obiskala Pehtra baba. Fant oblečen v Pehtro babo je hodil po vasi in pokal z gajžlo, bičem, in strašil otroke: »Z ena šiba leskava te bom po rit natreskava.« Otroci so imeli v rokah velike kravje zvonce. Hrup je moral biti čim bolj glasen, saj je bilo treba pregnati zimo in se odkrižati hudobnih duhov in škratov. Kadar so imeli otroci dovolj poguma, so ob pozvanjanju z zvonci še kričali: »Pehtra baba, rom-pom-pom, če te nisem, te pa bom.« Turističnemu podmladku naše šole je uspelo običaj po toliko letih ponovno organizirati. Pripravili smo prireditev Preganjanje Pehtre babe in jo izvedli 5. januarja 2025. Povezali smo se tudi z Gornjesavskim muzejem Jesenice in pripravili informativno tablo ter družabne igre, s pomočjo katerih bodo obiskovalci Liznjekove domačije v Kranjski Gori spoznali Pehtro babo. Ker pa vsi ob imenu Pehtra baba pomislimo tudi na Kekčevo teto Pehto, je del naše naloge tudi Pehtin ledeni čaj ter Pehtine zeliščne lizike.

Ključne besede: Pehtra baba, Podkoren, kulturna dediščina, Pehta, zelišča, muzej

KAZALO

1. UVOD	3
2. IDEJA, CILJI IN NAČRT DELA	4
2.1. IDEJA.....	4
2.2. CILJI.....	5
2.3. NAČRT DELA.....	5
3. TURISTIČNI PRODUKT: Pregarjanje Pehtre babe	6
3.1. SCENARIJ PRIREDITVE	6
3.2. DRUŽABNE IGRE IN INFORMATIVNA TABLA.....	10
3.3. PEHTIN LEDENI ČAJ IN PEHTINE ZELIŠČNE LIZIKE.....	11
3.4. FINANČNI NAČRT	12
3.5. PROMOCIJA	13
3.6. OSNUTEK PREDSTAVITVE TURISTIČNEGA PRODUKTA NA TURISTIČNI TRŽNICI	14
4. ZAKLJUČEK.....	14
5. VIRI IN LITERATURA	15

KAZALO SLIK

Slika 1: Učenci, ki so sodelovali na prireditvi.....	6
Slika 2: Dogajanje pod lipo sredi Podkorena.	8
Slika 3: Prihod Pehtre babe.	10
Slika 4: Pehtine zeliščne lizike.....	12
Slika 5: Objava na Facebook strani Turizma Kranjska Gora.	13
Slika 6: Obiskovalci na naši prireditvi.	15

1. UVOD

Kranjska Gora je eno izmed najbolj priljubljenih turističnih središč v Sloveniji. Znana je po čudoviti naravi, bogati ponudbi zimskih in poletnih aktivnosti pa tudi številnih kulturnih in zgodovinskih znamenitostih. Težko bi rekli, da je Kranjska Gora destinacija kulture, je pa njena kultura izjemno pomemben del identitete, ki jo tvorijo običaji, snovna dediščina in kulturna krajina, ki jo skozi stoletja ohranja kmetijska dejavnost in je temeljni pogoj za privlačno turistično destinacijo. Kultura je pomemben segment turističnega sektorja. Tega se zavedajo tudi v Kranjski Gori, in to smo spoznali tudi sami. Pred začetkom pisanja turistične naloge smo raziskali ponudbo kulturnih doživetij v naši občini in jih odkrili kar nekaj. Obiskovalci lahko v Kranjski Gori raziskujejo tradicionalne alpske vasice, obiščejo Kajžnkovo hišo in Liznjekovo domačijo, ki prikazujeta življenje v preteklosti, ali Slovenski planinski muzej v Mojstrani, ki predstavlja nacionalno gorniško in planinsko zgodovino in s svojimi programi izstopa v slovenskem merilu. Obiskovalci se lahko udeležijo različnih prireditev, kot so vaške veselice, koncerti in festivali. Kranjska Gora preseneča s svojimi kulturnimi zakladi. Pri nas še vedno živijo pravljice, katerih sledi se najde na vsakem koraku.

Doživetje "Aljaž skozi oči Požganca" v Slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani odkriva zgodbo Jakoba Aljaža, slovenskega planinca in župnika, ki je pustil neizbrisen pečat v alpskem svetu. Doživetje "Skrivnosti Kranjske Sibirije" odpira vrata v preplet zgodovine, tradicije in pristnih lokalnih okusov. V vasi Rateče obiskovalci raziskujejo bogato dediščino skozi zgodbe, ki jih pripoveduje escape muzej v Kajžnkovi hiši. Vandotova trilogija – "Kekec na hudi poti", "Kekec nad samotnim breznom" in "Kekec na volčji sledi" je večna kot Triglav in vsaj tako brana kot je obiskan Aljažev stolp. Večkrat ponatisnjena, prevedena v tuje jezike, po njej so bili posneti trije mladinski filmi! V kleti Liznjekove domačije si obiskovalci lahko ogledajo razstavo o Vandotovem življenju in delu. Od lanskega leta pa je odprta stalna razstava Po sledeh Kekčevih storjic. Razstava prikazuje ustno izročilo in literarno dediščino Doline. Vandotove junake je možno spoznati tudi v Kekčevi deželi.

Kulturna dediščina je del nas, del okolja in družbe, v kateri živimo. Ima izjemen pomen za oblikovanje naše kulturne in s tem tudi nacionalne identitete. Obujanje in ohranjanje starih običajev ni le nostalgичno vračanje v preteklost, ampak živa dediščina, ki ima pomen tudi v sodobnem času. Njihovo obujanje pomaga ohranjati kulturno dediščino in preprečuje, da bi starodavni običaji utonili v pozabo. Mlajšim generacijam omogoča spoznavanje preteklosti na zanimiv in interaktiven način. Stare šege nosijo zgodovinske, moralne in družbene vrednote, ki jih lahko otroci na igriv način spoznavamo in prenašamo naprej.

Metka Krašovec, najprepoznavnejša slovenska sodobna likovna ustvarjalka je dejala: »Poleg zadovoljevanja potreb po preživetju je v človeku tudi močna želja po lepoti in po ohranjanju spomina na magične trenutke.« Magične trenutke nam lahko predstavlja tudi mistična preteklost Zgornjesavske doline, saj so v davnih časih tu prebivala skrivnostna bitja, kot so vile, zmaji, jaga baba ... Te zgodbe so bile pomemben del življenja prebivalcev Kranjske Gore. Skozi stoletja so se prenašale iz roda v rod in še danes živijo v ljudskem izročilu. Tako smo med drugim slišali tudi za Pehtro babo. Začeli smo prebirati o njej in naleteli na običaj preganjanja Pehltre babe, ki je bil znan predvsem v Podkorenu. Udeležili smo se predavanja Dušice Kunaver z

naslovom Pehta v ljudskem izročilu. In ravno gospa Dušica nas je še dodatno navdušila, da smo se odločili, da poskušamo obuditi običaj preganjanja Pehltre babe in bo to naša letošnja turistična naloga ter naš prispevek k ohranjanju nesnovne kulturne dediščine.

Pa nam je uspelo?

2. IDEJA, CILJI IN NAČRT DELA

Učenci turističnega podmladka smo se najprej seznanili s splošnimi temami o turizmu, turizmu v Sloveniji in še posebej v Zgornjesavski dolini. S pomočjo različnih spletnih strani smo spoznali kulturni turizem, saj postaja odkrivanje drugih kultur eden od najpomembnejših motivov obiskovanja novih destinacij. Veliko idej in usmeritev smo pridobili z obiskom Kajžnkove hiše in Liznjekove domačije ter s sodelovanjem v projektu Dediščina Pehte danes, ki v letošnjem šolskem letu poteka pod okriljem Gornjesavskega muzeja Jesenice. Ja, tudi mi smo najprej pomislili, da bi bila naša turistična naloga povezana s Pehto, vsem dobro poznano zeliščarico. Vendar pa nas je letos bolj vleklo v Podkoren k nam do začetka tega šolskega leta nepoznani Pehtri babi.

2.1. IDEJA

Kulturna dediščina so vrednote, običaji, tradicije in zgodbe, ki so jih naši predniki ustvarili in jih predali nam. To vključuje vse od tradicionalnih plesov, glasbe, umetnosti, do arhitekture in običajev. Kulturna dediščina nam pomaga razumeti, kdo smo in od kod prihajamo. Povezuje nas s preteklostjo in daje občutek pripadnosti in identitete.

Prav letošnje šolsko leto smo na naši šoli dali poseben poudarek kulturni dediščini. Na pobudo Natalije Štular iz Gornjesavskega muzeja Jesenice smo se vključili v projekt Dediščina Pehte danes. Na srečanjih smo se seznanili s Pehtro babo in običajem preganjanja Pehltre babe, ki je vse do leta 1989 potekal v Podkorenu. Običaj je potekal 5. januarja, na predvečer svetih treh kraljev. Kasneje smo ugotovili, da so ga izvedli še leta 2010 ter dvakrat za potrebe snemanja. Enega od teh posnetkov nam je uspelo dobiti, tako da smo si lahko ogledali, kako so si ta običaj predstavljali leta 2008. S pomočjo različnih arhivov nam je uspelo najti precej člankov o tem običaju, pogovarjali smo se tudi z domačini, ki se tega običaja še spominjajo.

Najbolj natančno nam je običaj predstavila domačinka Darinka Tarman. Njen opis je objavljen tudi v delu Dušice Kunaver in Brigitte Lipovšek z naslovom Slovenske šege ob božiču in novem letu. Odločili smo se, da se bomo pri uprizoritvi običaja držali tega vira.

Vedeli smo, da ne moremo organizirati le samega običaja, zato smo se odločili, da organiziramo prireditev, del katere bo tudi prikaz običaja preganjanja Pehltre babe. Ker običaj poteka v času volčjih noči oziroma zaključuje božični čas, smo poiskali običaje, ki so v Podkorenu potekali v tem prazničnem času. Marsikaj od tega poteka še danes.

2.2. CILJI

S turistično nalogo smo želeli:

- raziskati, predstaviti in obuditi običaj preganjanja Pehtre babe,
- spoznati dediščino tete Pehte,
- se seznaniti z ljudskim zdravilstvom,
- pripraviti Pehtin ledeni čaj in Pehtine zeliščne lizike,
- izdelati družabne igre ter informativno tablo za Gornjesavski muzej Jesenice,
- izdelati turistično tržnico in se pripraviti na nastop na turistični tržnici.

Naš cilj je tudi načrtovati promocijo, izdelati razglednico in promocijski spot.

2.3. NAČRT DELA

Ko smo se dogovorili za temo letošnje turistične naloge ter zbrali vse ideje, smo začeli z načrtovanjem dela:

- Lucija, Pika in Maša so se pridružile projektu Gornjesavskega muzeja Jesenice z naslovom Dediščina Pehte danes,
- ostali učenci smo se lotili prebiranja virov in literature o Pehtri babi, volčjih nočeh, treh božičih in teti Pehti,
- udeležba na predavanju Dušice Kunaver z naslovom Pehta v ljudskem izročilu,
- udeležba na predavanju Špele Smolej Milat z naslovom Vse tete Pehte Gornjesavske doline ter ogled razstave Po sledih Kekčevih storjic,
- srečanje z Darinko Tarman, članico KPD Podkoren,
- izdelava scenarija za prireditev Preganjanje Pehtre babe,
- izdelava promocijskega materiala,
- kreiranje Pehtinega ledenega čaja in Pehtine zeliščne lizike,
- izvedba prireditve Preganjanje Pehtre babe,
- izdelava družabnih iger in informacijske table za Gornjesavski muzej Jesenice,
- izdelava tržnice in promocijskega spota.

Prireditev Preganjanje Pehtre babe bo potekala 5. januarja 2025, zato morajo biti ključne naloge opravljene do 24. decembra 2024. Za izdelavo družabnih iger, predstavitvene table, tržnice in promocijskega spota je zadnji rok izdelave 20. februar.

Naš turistični podmladek v tem šolskem letu šteje 16 učencev, zato bomo pri večini nalog sodelovali vsi učenci, za predstavitev na turistični tržnici pa bomo imeli izbirno šolsko tekmovanje.

O sodelovanju smo se dogovorili z Gornjesavskim muzejem Jesenice in Kulturnim prosvetnim društvom Podkoren. Naše delo pa že vrsto let podpira tudi Občina Kranjska Gora.

3. TURISTIČNI PRODUKT: Pregarjanje Pehltre babe

3.1. SCENARIJ PRIREDITVE

Slika 1: Učenci, ki so sodelovali na prireditvi.

Vir: OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora

Pevci: Mi k vaši hiši prišli smo

Pika

SREČNO NOVO LETO in dobrodošli na naši prireditvi. Zbrali smo se v Podkorenu, kraju, ki mu pravijo tudi alpsko srce Zgornjesavske doline. Podkoren ni znan le po tekmah za svetovni pokal v alpskem smučanju. Je tudi »mitnični« kraj, saj je skozenj vodila tlakovana srednjeveška cesta in vozila poštna kočija. Vse do zgraditve karavanškega predora je cesta čez Korensko sedlo predstavljala glavno prometno povezavo s Srednjo in Severno Evropo.

Maja

Najlepše pa nam Podkoren opišejo verzi domačinke.

Podkoren

Na desno ob Savi, Vitranc stoji,
ob vznožju vasica Podkoren leži.

Na sredi vasice ena lipca stoji,
okol' lipce vse polno Korencev sedi.

Prepevajo pesmi, si krajšajo čas,
tja v noč se razlega fantovski glas.

Tam hišice kmečke, nizke stoje,
noben'ga ni okna brez cvetke lepe.

Tam rastejo nageljni, lep rožmarin,
vsak, ki tam hodi, si ga vtisne v spomin.

Vsaka korenšica, lepa, mlada
ima na oknu rožmarin rada.

Nika

Podkoren je tudi kraj z bogato kulturno dediščino. Dediščina je vse, kar so nam zapustili naši predniki in del dediščine so tudi prazniki. Slovenski pregovor pravi: Če praznike opustiš, prazniki zapustijo tebe.

Prazniki so s svojimi šegami mejniki v ljudskem življenju in ostajajo del narodove kulture. So važna priča nekdanjega življenja in zato kulturna dediščina naroda. Marsikatero izročilo, šega, navada se je k nam preselila od drugod, a se je vanjo vtisnil naš pečat, ki jo je preoblikoval in prilagodil domačemu okolju ter jo uvrstil med naše narodno blago.

Ana Tija

Nekdaj so se dnevi od 24. decembra do 5. januarja imenovali volčje noči, ker je to čas, ko je sonce še slabotno, zato so v tem času imela veliko moč zlobna bitja – Pehtra baba, divja jaga...

Zimski čas je bil za 'poganskega' človeka skrivnosten in celo grozljiv. Čas dvanajstih oz. volčjih noči je čas, ki so ga obhajali ljudje na našem ozemlju pred prihodom krščanstva. Mnogi elementi so se ohranili do danes, le da jim je krščanstvo dalo nekoliko drugačen pomen. Osnovne teme tovrstnih praznovanj so bile boj človeka s temo in mrazom, čaščenje življenja, zaščita pred zlimi silami in bitji, ki v teh večerih in nočeh obiščejo Zemljo.

Maša

Med volčje noči so spadali trije sveti večeri oziroma trije božiči. Prvi božič je 24. decembra, sveti večer. V Podkorenu so tega dne pripravljali pekajo, peko potic v domači krušni peči, v črni kuhinji. Gospodar je pripravil suha bukova ali smrekova polena, gospodinja pa mehko belo moko, ki se je že nekaj dni pregrevala na robu grelca na peči. Preden je začela mesiti, je ogreto moko presejala v nečke, podolgovato plitvo posodo. Testu je pri mesenju pridala vse potrebne primese. Ugneteno testo je pokrila z lesenim pokrovom od nečk in v peči zakurila grmado. Testo je vzhajalo, grmada je gorela, mati pa je pripravila nadev za potice. Nekaj testa je oblikovala v hlebec. Ko je grmada pogorela, je enakomerno razporedila z leseno grebljo žerjavico po dnu peči, vzhajano testo razdelila, nadevala, povite dele v vateljcah, modelih, na toplem pokrila in šla pripravljat peč. Pograbila je z grebljo ostanke žerjavice do odprtine peči in nazadnje dno obrisala še z navlaženim omedvom, krpo. Peč je bila pripravljena, nekdo ji je nosil vateljce, ona pa je na lesenem loparju vsako potico posebej polagala v peč. K odprtini je prislonila pokrov, pokleknila, zmolila očenaš, oprala in shranila omelo. Po eni uri je z železnim loparjem pobrala pečenje iz peči, ga skrbno položila na bel prt in ga pokrila z drugim belim prtom.

Sara

Kosilo je bilo tega dne še postno, sicer skromno, toda post je bil vseeno vesel in v pričakovanju božičnih dobrot, ki so že čakale, skuhanе in spečene. Pred mrakom je bila božična miza že pripravljena. Vse, kar je bilo na njej, je bilo posvečeno in je imelo čarodejno moč ter prinašalo zdravje in srečo.

Še pred mrakom je gospodar z družino blagoslovil hišo s škropljenjem in kajenjem hišnih prostorov in hleva. Za kadilo se je uporabljalo smerinje – brinje in žegnana voda. Oče je pripravil kadilo. V železno ponev je naložil žerjavico in dodal vejice brina iz velikonočnega prajteljna. Prijetno dišeč brinov dim je prišel v vsak prostor v hiši, nazadnje v hlev k živini. Ostanek žerjavice je bilo treba stresti na ognjišče v krušni peči. Mati je kropila z žegnano vodo, vsi v sprevodu pa so žebrale, molili. Po blagoslovu je družina sedla k večerji, ki je na sveti večer morala biti skromna,

saj je bila tudi sveta Družina tistega davnega dne, ko sta Marija in Jožef iskala kraj, kamor bi lahko položila novorojeno Dete, lačna.

Slika 2: Dogajanje pod lipo sredi Podkorena.

Vir: OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora

Tara

Želja, da bi človek iz rastlin črpal življenjsko moč, se ponavlja v številnih decembrskih šegah. Vse zimzeleno rastlinsko okrasje ob decembrskih praznikih izraža to željo, saj je v zimzeleni rastlini moč, ki je močnejša od zime.

28. decembra je v Podkorenu potekala šega, ki se je imenovala šapanje. Ta t.i. tepežni dan je bil otrokom v posebno veselje. S smrekovo ali brinovo vejico so lahko namahali odrasle in ob tem govorili: »Šip, šap, koc, areh, putica v meh!«

Tega dne so dali birmanski botri svojim birmancem kako malo darilo. Navada je bila tudi, da je na ta dan dekcle dalo darilo svojemu fantu, on pa ji je prinesel darilo s sejma, ki je bil zadnjo nedeljo v septembru.

Pika

Zadnji dan v letu goduje Silvester, zato se večer njegovega praznika imenuje silvestrovo ali drugi božič.

Pevci: Zvezde na nebu žare (Ansambel bratov Avsenik)

Lucija

In tako smo prišli do današnjega dne, tretjega božiča, večer pred svetimi tremi kralji, ki zaključuje božični čas. Noč ob koncu volčjih noči se je v davnih indoevropskih dneh imenovala gi-perahta naht, svetla noč. Po tej besedi je dobila ime tudi Pehtra baba in star slovenski praznik pernahti.

Pehtra baba je prastara indoevropska sredozimka, ki ima dvojno podobo – dobro in slabo, tako, kakršna je tudi zima. Zima je dobra, ker takrat polje počiva in se pripravlja na novo rast, a zima je

tudi huda, saj je tedaj tema in mraz. Taka je tudi Pehtra baba, dobra in huda, svetla in temna, lepa in grda, bela in črna.

Pehtra baba je zelo zapleteno bajeslovno bitje, saj v svoji temni ali svetli podobi nastopa drugačna skoraj od vasi do vasi. V slovenskem ljudskem izročilu ima Pehtra baba mnogo podob, ki se po imenu in značaju med seboj razlikujejo. Nastopala je v šegah in v pripovedih.

Neja

Verjetno vas večina ob omembi Pehtre babe pomisli na teto Pehto iz Vandotovih zgodb, skrivnostno zeliščarko, ki živi pod snežaki na planinah in nabira zelišča. Nekoč je z njimi pomagala ljudem, a ker niso spoštovali njene drugačnosti, se je odločila, da postane samotarka. Ljudje so začeli govoriti, da krade otroke, zato so se Pehte vsi bali. Kekec pa spozna tudi njeno prijazno plat, vendar pa njene prijaznosti ne omenja, ko draži Rožleta.

Vid

Rožletova pesem (Kajetan Kovič)

V gozdu čaka črni škrat,
urno zgrabi te za vrat.

Živo uro ti navije
in te z drenovko nabije.

Ti Rožle si zdaj na vrsti,
škrata že srbijo prsti!

Če pa škrat te ne dobi,
teta Pehta te ulovi,
za kosilo te zadavi,
za večerjo te pospravi.

Ti Rožle si zdaj na vrsti,
Pehto že srbijo prsti!

Pika

V Podkorenu pa je poleg tete Pehte poznana tudi Pehtra baba, saj so jo na predvečer svetih treh kraljev preganjali vse do leta 1989. Odrasla oseba je bila ogrnjena v belo rjuho in je pokala z gajžlo, bičem. Otroci so imeli v rokah kravje zvonce, največje, kar jih je bilo pri hiši. Hrup je moral biti čim bolj glasen, saj je bilo treba pregnati zimo in se odkrižati hudobnih duhov in škratov. Pehtro babo se je začelo preganjati v mraku.

Fant oblečen v Pehtro babo je hodil po vasi in pokal z gajžlo, bičem, in strašil otroke: »Z ena šiba leskava te bom po rit natreskava.«

Kadar so imeli otroci dovolj poguma, so ob pozvanjanju z zvonci še kričali: »Pehtra baba, rom-pom-pom, če te nisem, te pa bom.«

Prikaz običaja: otroci s kravjimi zvonci stojijo pri hišnih vratih po vasi. V vas pride Pehtra baba.

Slika 3: Prihod Pehtre babe.

Vir: OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora

Maša

V Podkorenu so se na praznik svetih treh kraljev otroci, pa tudi odrasli, preoblekli v svete tri kralje, hodili od hiše do hiše, pobirali darila in prepevali:

Smo sveti trije kralji,
smo s Trente pribežali,
pa kje bomo ležali,
na Mrakovi štali.

Maja

Ko se sklene praznik svetih treh kraljev, je konec strahu pred temo in mrazom, saj je vsak dan daljši od prejšnjega in vsak dan daje več svetlobe in toplote. Konec praznovanja treh božičev pomeni nov začetek. Pomeni čas, ko se vsako leto znova začno dogajati čudeži, ki so jih prav trije božiči s pomočjo številnih čarov priklicali. V teh dneh pod mrzlo zvezdnato nebo pohiti največ lepih želja za zdravje in srečo. Želje, ki ostajajo iste vsem ljudem ne glede na kraj ali čas, v katerem živijo: Tristo blagrov – tristo sreč!

Po koncu programa smo za obiskovalce pripravili toplo različico Pehtinega zeliščnega čaja in domače pecivo. Sledilo je prijetno druženje.

3.2. DRUŽABNE IGRE IN INFORMATIVNA TABLA

13. decembra 2024 je bila v Liznjekovi domačiji v Kranjski Gori odprta nova stalna razstava o ustnem izročilu in literarni dediščini Zgornjesavske doline z naslovom Po sledih Kekčevih storjic. Avtorica razstave je Špela Smolej Milat iz Gornjesavskega muzeja Jesenice. Razstava nam

prikazuje ozadje planinskih pripovedk, kot je svoja dela o Kekcu poimenoval Josip Vandot. Navdih za svoja dela je dobil pri Petru Jaklju – Smerinjekovemu, najbolj znanemu pripovedovalcu storjic.

V Liznjekovi domačiji bi radi predstavili tudi Pehtro babo, zato smo se dogovorili, da pripravimo predstavitevno tablo, ki bo stala na vrtu ob domačiji, kjer sta že tabli o teti Pehti in Liznjekovi gredi. O besedilu na tabli se še dogovarjamo z Gornjesavskim muzejem Jesenice.

V muzeju pa bo tudi kotiček za otroke, kjer se bodo lahko igrali družabne igre. Mi smo pripravili naslednje tri:

- **družabna igra Preganjanje Pehtre babe** (Priloga 1): igra je zabavna in hkrati poučna, saj temelji na slovenskem ljudskem izročilu, igralci predstavljajo vaščane, ki preganjajo Pehtro babo;
- **lesene kocke s slikami** (Priloga 2): učenci smo naslikali 6 slik, povezanih s teto Pehto in običajem preganjanja Pehtre babe, izdelali smo 12 lesenih kock, na njih nalepili delčke slik in tako je nastala sestavljanica iz kock;
- **družabna igra Poišči pare – zdravilne rastline in njihova imena** (Priloga 3): poučna igra, pri kateri spoznavamo zelišča, ki jih je nabirala teti Pehta.

3.3. PEHTIN LEDENI ČAJ IN PEHTINE ZELIŠČNE LIZIKE

V naši nalogi in tudi na naši prireditvi pa ne moremo, da ne bi omenili Kekčeve tete Pehte. V Kekcu je Pehta zeliščarica, zbira rastline in ima mnogo znanja, zna celo ozdraviti slepoto. Mi pa smo se odločili, da pripravimo Pehtin ledeni čaj in Pehtine zeliščne lizike. Pri tem nam je pomagala domačinka Franja Krevzel.

Pehtin ledeni čaj je osvežilna različica njenega zeliščnega napitka, ki združuje zdravilne rastline in naravne arome. Primeren je za vroče dni, saj hladi telo, obenem pa krepi odpornost in osvežuje um.

Sestavine za 1 liter:

- 1 jušna žlica posušene mete
- 1 jušna žlica posušene melise
- 1 jušna žlica posušene kamilice
- 1 čajna žlička lipe
- 1 čajna žlička sladkega pelina
- sok pol limone
- 1-2 žlici sladkorja ali medu
- 1 dcl sirupa vrtno materine dušice

Postopek:

Vodo zavremo, odstavimo, dodamo zelišča. Pokrito pustimo stati 10 do 15 minut. Odcedimo, dodamo sladkor ali med. Ko je ohlajeno na sobno temperaturo, dodamo limonin sok. Ohlajeno tekočino damo v hladilnik. Pred postrežbo dodamo sirup materine dušice. Postrezimo z ledom in rezino limone.

Sestavine za Pehtine zeliščne lizike:

- 200 g sladkorja
- 60 ml močnega zeliščnega čaja
- 60 ml glukoznega sirupa ali ½ sirupa in ½ medu
- ½ čajne žličke citronske kisline
- modelčki za lizike in lesene palčke

Postopek:

1. Kuhanje sladkorne mase: V kozici na srednje vroči temperaturi segrevamo sladkor, vodo in glukočni sirup. Mešamo dokler se sladkor ne raztopi. Nato ne mešamo več.
2. Segrevanje na temperaturo: S pomočjo termometra kuhamo do 150 °C. Če termometra nimamo, kapnemo malo mase v hladno vodo – če se strdi in zlomi, je masa pripravljena.
3. Kozico z maso odstavimo z ognja, dodamo citronko in hitro premešamo.
4. Oblikovanje lizik: Maso vlijemo v modelčke, dodamo palčke in pustimo, da se strdi, približno 20 minut.

Slika 4: Pehtine zeliščne lizike.

Vir: OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora

3.4. FINANČNI NAČRT

Stroške, ki bodo nastali pri izvedbi prireditve in nastopu na turistični tržnici, bo krila občina Kranjska Gora, ki nam vsako leto priskoči na pomoč, da lahko sodelujemo na festivalu Turizmu pomaga lastna glava.

Tabela 1: Predvideni stroški za izvedbo prireditve in nastop na turistični tržnici.

Izvedba prireditve	sestavine za Pehtin čaj in domače piškote	40 EUR
Nastop na turistični tržnici	material za izdelavo stojnice, sestavine za Pehtin ledeni čaj in Pehtine zeliščne lizike	130 EUR
Reklamni material	majčke, razglednice, letaki in plakati (Rosje - oblikovanje)	330 EUR
		500 EUR

Občina Kranjska Gora nam je namenila 500 EUR.

Za izdelavo družabnih iger in informacijske table bo poskrbel Gornjesavski muzej Jesenice.

3.5. PROMOCIJA

Izdelali smo letake in plakate (Priloga 4), ki smo jih teden dni pred prireditvijo razdelili in obesili na oglasne deske v Podkorenu in Kranjski Gori. Pri promociji prireditve nam je pomagal Gornjesavski muzej Jesenice, ki je novico o prireditvi Pregarjanje Pehltre babe objavil na družbenih omrežjih.

Na prireditvi sta bila prisotna novinarka Suzana Podgoršek Kovačič in snemalec ter direktor ATM Elektronik d.o.o. Matjaž Arih, ki pripravljata prispevke za ATM TV Kranjska Gora, Radio Triglav ter Gorenjski glas in Zgornjesavca. Zgornjesavc'c izhaja enkrat mesečno v nakladi 17.500 izvodov, prejema ga vsa gospodinjstva in drugi naslovniki v občini Kranjska Gora, priložen pa je tudi izvodom Gorenjskega glasa. Gorenjski Glas berejo po vsej Gorenjski, izhaja pa tudi v spletni verziji, za katero je značilno, da jo berejo predvsem iz drugih delov Slovenije in tujine. To pomeni, da članki dosežejo res velik krog ljudi.

O naši prireditvi je bil 10. januarja 2025 v Gorenjskem glasu objavljen članek z naslovom Pregarjali so Pehthro babo (spletna verzija: <https://www.gorenjskiglas.si/lokalno/preganjali-so-pehthro-babo-234419/>). Podoben članek je bil objavljen tudi v februarski številki lokalnega časopisa Zgornjesavc'c (<https://obcina.kranjska-gora.si/objava/1050485>, str. 31).

10. januarja 2025 je bila prireditev predstavljena na Radiu Triglav, 12. januarja pa še v Kroniki tedna na ATM TV Kranjska Gora (<https://www.youtube.com/watch?v=QTwlz-YIPWY&t=667s>, od 7:24 naprej).

Novico o prireditvi sta na družabnih omrežjih (Facebook, Instagram) objavila Gornjesavski muzej Jesenice in Turizem Kranjska Gora.

Slika 5: Objava na Facebook strani Turizma Kranjska Gora.

Vir: Zaslonski posnetek (https://www.facebook.com/KranjskaGora?locale=sl_SI)

Našo turistično nalogo ter s tem našo prireditev bomo predstavili na turistični tržnici v enem od Mercatorjevih centrov. Stojnice vedno obišče ogromno ljudi različne starosti. Obiskovalce bomo povabili, da si naslednje leto običaj preganjanja Pehtre babe ogledajo v živo v Podkorenu.

Za promocijo na turistični tržnici bomo imeli reklamne majčke. Z njimi bomo reklamirali našo prireditev tudi na raznih dogodkih v Zgornjesavski dolini. Izdelali smo tudi razglednice, s katerimi bomo običaj preganjanja Pehtre babe širili po Sloveniji in svetu (Priloga 5).

Pri vseh objavah v medijih bo zraven tudi QR koda do našega promocijskega spota, v katerem smo povezali Pehto in Pehtro babo ter predstavili našo prireditev.

3.6. OSNUTEK PREDSTAVITVE TURISTIČNEGA PRODUKTA NA TURISTIČNI TRŽNICI

Naša turistična tržnica bo obiskovalce popeljala k teti Pehti, ki vam bo postregla ledeni čaj, ki je hkrati zdravilen in zelo okusen. Ob sladkanju s Pehtinimi zeliščnimi lizikami in igranju z družabnimi igrami bodo spoznali še Pehtro babo in običaj preganjanja Pehtre babe v Podkorenu. Upamo, da so bili obiskovalci pridni, ker pride tudi Pehtra baba s šibo.

4. ZAKLJUČEK

Zastavljene cilje smo dosegli. 5. januarja 2025 smo v Podkorenu sredi vasi uspešno izvedli prireditev, ki jo je obiskalo nekaj več kot 50 ljudi. Z našo prireditvijo smo dokazali, da takšni dogodki združujejo ljudi, spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje in krepijo občutek pripadnosti lokalnemu okolju. Obujanje starih običajev privablja obiskovalce. Tokrat so bili to predvsem domačini, ki so bili zelo veseli, da smo obudili ta običaj. Pohvalili so tudi, da smo predstavili celotno praznovanje v času treh božičev. Z našo prireditvijo nam je uspelo, da so se obiskovalci vrnili v svoje otroštvo in se spomnili, kako so kot otroci preganjali Pehtro babo. Nekaterim Pehtre babe ni uspelo videti, se pa spomnijo, da so jih starši strašili, da bo prišla Pehtra baba, če ne bodo pridni. Zanimivo je, da so se ohranili zelo različni spomini na ta običaj, kar res kaže na to, da gredo običaji iz roda v rod in se pri tem marsikaj spremeni, pozabi, doda. Po sami prireditvi se naše delo ni končalo, saj smo dobili ogromno novih podatkov, virov in literature. Vse te podatke bomo uporabili pri naslednji izvedbi prireditve, saj smo domačinom obljubili, da bo tudi naslednje leto Podkoren obiskala Pehtra baba. Mislimo, da so dogodki, ki temeljijo na izročilu, pomemben doprinos turistični dejavnosti, saj krepijo turistično prepoznavnost kraja. Če povemo po pravici, si letos nismo upali narediti velike promocije za dogodek, zdaj pa smo ugotovili, da zmoremo, tako da se bomo naslednje leto potrudili za večjo promocijo in s tem še večji obisk naše prireditve Preganjanje Pehtre babe. Do 5. januarja 2026 pa bodo obiskovalci Kranjske Gore informacije o Pehtri babi dobili v Muzeju Kranjska Gora, ki domuje v Liznjekovi domačiji. Naše družabne igre in informativna tabla bodo kmalu stalnica v muzeju.

Slika 6: Obiskovalci na naši prireditvi.

Vir: OŠ Josipa Vandota Kranjska Gora

5. VIRI IN LITERATURA

- ✓ Glas, Kerštan A., Podkoren, št. 6, 23. 1. 1979, str. 11. Dostopno na: https://arhiv.gorenjskiglas.si/digitar/15908610_1979_6_L.pdf (17. 12. 2024)
- ✓ Glas Gorenjske, Zimske in pustne maske na Gorenjskem, št. 75, 25. 9. 1959, str. 8. Dostopno na: https://arhiv.gorenjskiglas.si/digitar/54992384_1959_75_L.pdf (17. 12. 2024)
- ✓ Gorenjski glas, Sedej D., »Pehtra baba, rompom« , št. 100, 30. 12. 1985, str. 9. Dostopno na: https://arhiv.gorenjskiglas.si/digitar/16298754_1985_100_L.pdf (17. 12. 2024)
- ✓ Kunaver, D., Lipovšek, B. 2005. Slovenske šege ob božiču in novem letu. Ljubljana: Mladinska knjiga, 106 str.
- ✓ Kurent, N. 1984. Maske slovenskih pokrajin. Ljubljana: Cankarjeva založba, 540 str.
- ✓ Strategija turizma Kranjska Gora. Dostopno na: <https://obcina.kranjska-gora.si/objava/1038143> (10. 12. 2024)
- ✓ Turizem Kranjska Gora. Dostopno na: <https://kranjska-gora.si/> (10. 12. 2024)

Ustni viri:

- ✓ Jožefa Cuznar, 1939
- ✓ Mirko Cuznar, 1968
- ✓ Friderik Oman, 1942
- ✓ Tilka Oman, 1944
- ✓ Darinka Tarman, 1947
- ✓ Franci Veber, 1953

Preganjanje Pehtra babe

ČUL

Pehtra baba je
pregnana, volčje
noči končane.
Zmaga je tvoja.

Pehtra baba ima dvojno
podobo – dobro in
slabo, tako, kakršna je
tudi zima.
Pojdi 1 polje naprej.

START

vrzi 6
za začetek

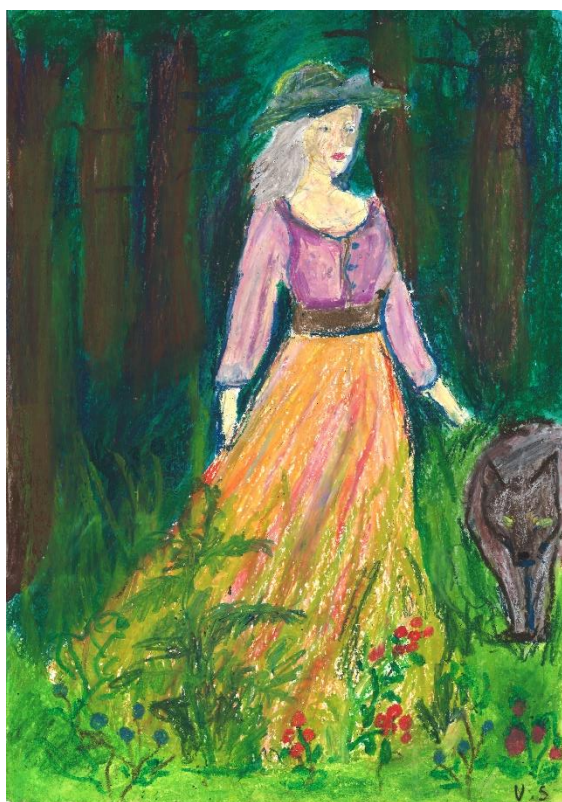
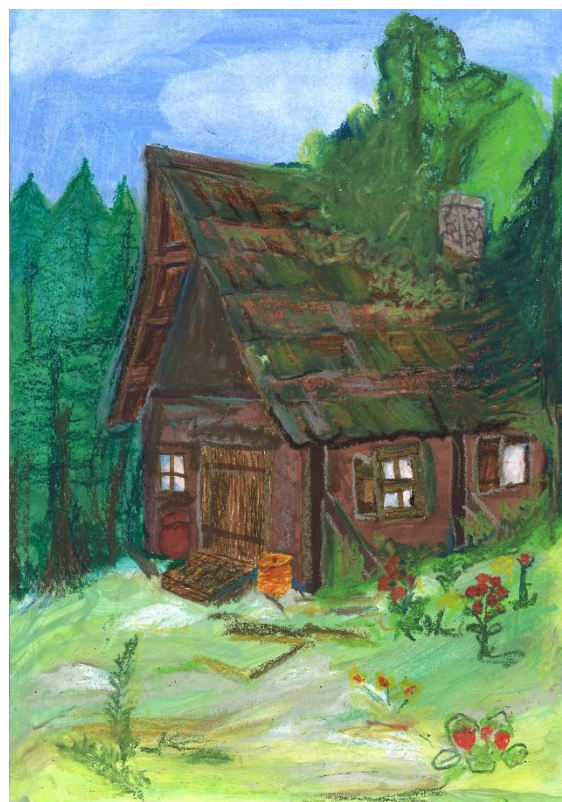
Otroci kričijo:
»Pehtra baba,
rompompom,
če te nisem,
te pa bom.«
Pojdi 2 polja
naprej.

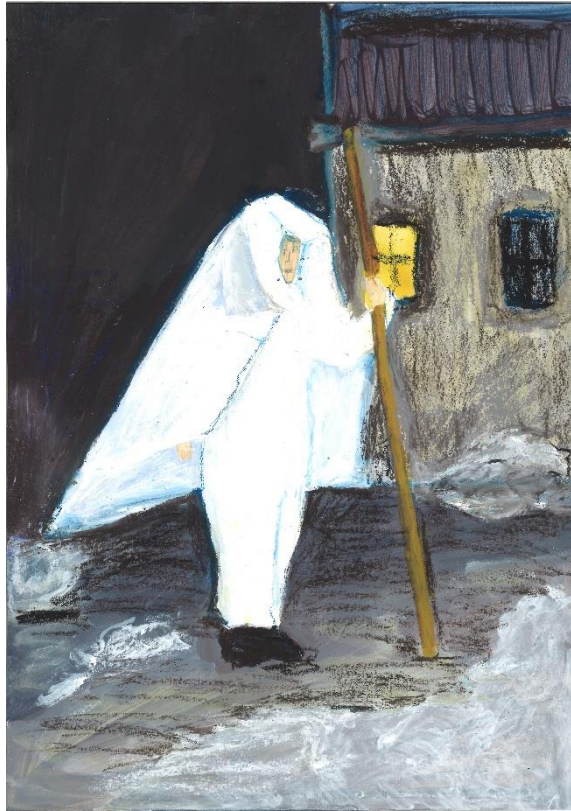
Pehtra baba že straši:
»Z ena šiba leskava,
te bom po rit natreskava.«
Pojdi 3 polja nazaj.

Pehtra baba je
prastara
indoevropska
sredozimka.
Pojdi 3 polja naprej.

VOLČJE NOČI od 24. decembra do 5. januarja, čas, ko je sonce še
slabotno, zato so v tem času imela veliko moč zlobna bitja –
Pehtra baba, divja jaga... Enkrat ne mečeš.

PRILOGA 2: SLIKE ZA IGRO S KOCKAMI

PRILOGA 3: DRUŽABNA IGRA POIŠČI PARE

		META	MELISA
		ŠENTJANŽEVKA	KAMILICA
		LIPA	RMAN
		MATERINA DUŠICA	SMETLIKA

Consorcio Sola Jacopa Vandota Kranjska Gora

Kranjska ulica 12, 4280 Kranjska Gora
tel.: 04/588 48 50, fax: 04/588 48 51

GORNJESAVSKI
MUZEJ JESENICE

KPD PODKOREN

Vabljeni na predstavitev običaja

PREGANJANJE PEHTRE BABE

**nedelja, 5. januar 2025,
ob 17. uri,
pod lipo v Podkorenu**

PRILOGA 5: OSNUTEK RAZGLEDNICE

Preganjanje
Pehtre babe
v Podkorenu

Občina Jelenja Vrata, Kmetijsko Gornje
Kmetijska ulica 12, 4290 Kmetijsko Gornje
t. št.: 04/588 48 50, f. št.: 04/588 48 51

Se vidimo 5. januarja 2026
